

FARMAKOLOGIYADA MEDIKAMENTLARGA LINGVISTIK TAVSIF VA ULARNING NOMLANISHI

Achilov Muzaffar Norquliyevich

Toshkent tibbiyot akademeyasi
Pedagogika, psixologiya va tillar kafedrası
lotin tili va tibbiy terminologiya fani o'qituvchisi

Hamzayeva Nigorabonu

107-“B” guruh talabasi

Abstract: In this article, we provide a linguistic description of medicaments in pharmacology and analyze them systematically based on scientific principles. The universal principles of drug nomenclature, specifically the mechanisms of differentiation between international nonproprietary names, chemical nomenclature, and trade names, are discussed in depth. Additionally, the article examines the scientific basis of how naming errors can affect the safety and efficacy of pharmaceutical products. This article holds theoretical and practical significance for pharmacology specialists, pharmaceutical researchers, and students in medical education institutions.

Keywords: Pharmacology, drug nomenclature, international nonproprietary names, classification of medicines, standardization.

Аннотация: В этой статье мы приводим лингвистическое описание медикаментов в фармакологии и анализируем их на систематической научной основе. Универсальные принципы наименования лекарств, в частности механизмы различия между международными непатентованными названиями, химической номенклатурой

и торговыми наименованиями, подробно рассматриваются. Также в статье научно рассматривается, как ошибки в наименовании могут повлиять на безопасность и эффективность лекарственных средств. Статья имеет теоретическое и практическое значение для специалистов в области фармакологии, исследователей в области фармацевтики и студентов медицинских учебных заведений.

Ключевые слова: Фармакология, номенклатура лекарственных средств, международные непатентованные наименования, классификация лекарств, стандартизация.

Annontatsiya: Ushbu maqolamizda farmakologiyada medikamentlarni lingvistik tavsiflaganmiz va ularni tizimli ilmiy asosda tahlil qilganmiz. Dorilar nomlanishining universal prinsiplari, xususan, xalqaro patentsiz nomlari, kimyoviy nomenklatura va savdo nomlari o'rtasidagi farqlanish mexanizmlari chuqur yoritiladi. Shuningdek, nomlanishdagi xatoliklar dori vositalarining xavfsizligi hamda samaradorligiga ta'siri ilmiy asosda ko'rib chiqiladi. Maqola farmakologiya sohasi mutaxassislari, dorishunoslik bo'yicha tadqiqotchilar va tibbiy ta'lim muassasalari talabalari uchun nazariy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlari: Farmakologiya, medikamentlar nomenklaturasi, xalqaro patentsiz nomlar, dorilar tasnifi, standartlashtirish.

KIRISH

Farmakologiya fani dori vositalarining inson organizmiga ta'siri, ularning farmakokinetikasi, farmakodinamikasi, dozalanishi va nomlanishiga oid ilmiy asoslarni o'rganuvchi tibbiyot yo'nalishlaridan biridir. Bugungi kunda dori vositalarining to'g'ri, aniq va yagona tartibda nomlanishi ularning xavfsizligi, samaradorligi hamda klinik amalyotdagi qo'llanishida muhim rol o'ynaydi. Shu sababli, dori nomlanishining xalqaro

standartlarga mos keladigan ilmiy prinsiplari ishlab chiqilgan bo'lib, ular xalqaro patentsiz nomlar, kimyoviy nomlarini o'z ichiga oladi. Dorilarni nomlashdagi terminologik aniqlik nafaqat farmatsevtik nazorat, balki kasalliklarga qarshi to'g'ri davo tanlashda ham katta ahamiyat kasb etadi. Xususan, dunyo bo'yicha IIN tizimining joriy etilishi dori vositalarini standartlashtirish, ularni chalkashtirib yuborish xavfini kamaytirish vz dori ayriboshlanishining yagona mezonlarini yaratish imkonini bermoqda.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review). O'zbekiston Respublikasida ham dori vositalarining nomlanishi bo'yicha muayyan tartib-qoidalar mavjud bo'lib, mamlakat farmatsevtika sanoatining rivojlanib borayotgani sababli bu sohaga bo'lgan talab ortib bormoqda. Ayni paytda sog'liqni saqlash tizimida xalqaro standartlarga muvofiq nomlash tizimlarini joriy qilish, mahalliy ishlab chiqaruvchilar tomonidan yaratilayotgan dori vositalarining nomenklaturasini IIN tizimi bilan uyg'unlashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shu bois, dorilar nomlanishining ilmiy asoslari, tizimli yondashuvlari va O'zbekistondagi amaliy qo'llanilish holatini o'rganish bugungi kun tibbiyoti va farmatsevtikasi uchun alohida ahamiyatga ega.

Asosiy qism. Dorilar nomlanishi jarayoni bir qator fundamental tamoyillarga asoslanadi, ularning asosiy maqsadi dorilarning aniqligini, xavfsizligini va samaradorligini ta'minlashdir.

Aniqlik va o'ziga xoslik: Har bir dori vositasi o'ziga xos va aniq nomga ega bo'lishi shart. Bu nom dorini boshqa dorilar bilan adashtirib yuborish ehtimolini minimallashtirishi kerak. Nomlashda dorining kimyoviy tuzilishi, farmakologik ta'siri va boshqa xususiyatlari hisobga olinishi lozim. Misol: Farmatsevtika amaliyotida bir nechta dorilar o'xshash nomlarga ega bo'lishi mumkin, bu esa xatoliklarga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, aniq va o'ziga xos nomlash tamoyili tibbiy xodimlarning diqqatini jalb qiladi va xavfsizlikni ta'minlaydi.

Xavfsizlik: Dori vositasining nomi shunday bo'lishi kerakki, u chalkashlikka olib kelmasligi va noto'g'ri dozalashga sabab bo'lmasligi kerak. Nomlashda o'xshash nomli dorilarning mavjudligi, talaffuz qiyinligi va boshqa omillar hisobga olinishi zarur. Misol: "Prednizolon" va "Prednizon" kabi o'xshash nomlar chalkashlikka olib kelishi mumkin. Shuning uchun, dorilarning nomlarini tanlashda bu kabi xavflarni minimallashtirish muhimdir.

Qulaylik: Dori vositasining nomi talaffuz qilish va yozish uchun qulay bo'lishi kerak. Bu tibbiyot xodimlari va bemorlar uchun dori nomini eslab qolish va ishlatishni osonlashtiradi. Misol: Murakkab kimyoviy nomlarga ega bo'lgan dorilar amaliyotda kamroq qo'llaniladi, chunki ularni yodda saqlash va to'g'ri talaffuz qilish qiyin.

Xalqaro standartlarga muvofiqlik: Dori vositasining nomi xalqaro standartlarga muvofiq bo'lishi kerak. Bu turli mamlakatlarda dorilarning tan olinishi va ishlatilishini osonlashtiradi. Butunjahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti (BSSHT) tomonidan tavsiya etilgan Xalqaro Patentlanmagan Nomlar (INN) xalqaro standartlarga mos keladi. Misol: Paracetamol (INN) turli mamlakatlarda turli savdo nomlari ostida sotilishi mumkin, lekin uning INN nomi barcha uchun bir xil bo'lib, chalkashlikni oldini oladi.

Dorilar nomlanish qoidalari. Dorilarning nomlanishi bir nechta nomlash tizimlariga asoslanadi.

Kimyoviy nom: Dori molekulasining kimyoviy tuzilishini aniq tavsiflaydi. Bu nomlash tizimi juda aniq, lekin murakkab va kundalik foydalanish uchun noqulay bo'lishi mumkin. Misol: N-atsetil-p-aminofenol (Paratsetamol uchun).

Xalqaro patentlanmagan nomi (INN): BSSHT tomonidan tavsiya etilgan va dori moddasining umumiy nomini ifodalaydi. INN dorining kimyoviy tuzilishiga asoslangan bo'lishi mumkin, lekin u qisqaroq va talaffuz qilish uchun osonroq bo'ladi. INN turli mamlakatlarda bir xil dorini aniqlash uchun ishlatiladi. Misol: Paratsetamol.

Savdo nomi (yoki brend nomi): Farmatsevtika kompaniyasi tomonidan doriga berilgan nom. Savdo nomi patent bilan himoyalangan va boshqa kompaniyalar tomonidan ishlatilishi mumkin emas. Bir xil dori moddasi turli kompaniyalar tomonidan turli savdo nomlari ostida sotilishi mumkin. Misol: Panadol, Tylenol (Paratsetamol uchun).

XULOSA

Farmakologiya fanida dori vositalarining nomlanishi – bu nafaqat farmatsevtik aniqlikni ta'minlovchi tizim, balki global sog'liqni saqlash xavfsizligi va samaradorligining muhim tarkibiy qismidir. Xalqaro patentsiz nomlar (INN) tizimi dorilarning universal tan olinishi, ularning ilmiy va klinik aniqligini oshiradi, shuningdek, terapevtik amaliyotda adashish ehtimolini kamaytiradi. Ilmiy asoslangan nomlanish tamoyillari orqali dori vositasining farmakologik guruhiga mansubligi, ta'sir mexanizmi va kimyoviy tuzilmasi to'g'risida aniq axborot beriladi. Bu esa sog'liqni saqlash tizimida shifokor, farmatsevt va bemor o'rtasida to'g'ri muloqotni shakllantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida ham dorilarni INN asosida ro'yhatdan o'tkazish va ulardan amaliyotda foydalanish bo'yicha islohotlar olib borilmoqda. Biroq, savdo nomlari bilan xalqaro nomlar o'rtasidagi tavofutlar, o'xshash nomlar tufayli yuzaga keladigan klinik xatoliklar muammosi saqlanib qolmoqda. Shu bois, dorilar nomlanishining ilmiy asoslarini chuqur o'rganish, xalqaro standartlarga mos yondashuvni kuchaytirish va sog'liqni saqlash xodimlarining terminologik savodxonligini oshirish – zamonaviy farmakologiyaaning dolzarb va strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Achilov, M. N. (2023). FONETIK SO'Z YASALISHI IBORA VA O'XSHATISHLARDA. Academic research in educational sciences, 4(TMA Conference), 80-83.
2. Ачилов, М. Н. (2023). СЛОВООБРАЗОВАНИЕ В ЛАТИНСКОМ ЯЗЫКЕ. Academic research in educational sciences, 4(TMA Conference), 84-87.
3. Ачилов, М. Н. ОБРАЗОВАНИЕ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ ПЕРВОГО ТИПА В ЕДИНСТВЕННОМ И МНОЖЕСТВЕННОМ ЧИСЛЕ В ЛАТИНСКОМ ЯЗЫКЕ. Му^т аллим оғ^и м зликсиз билимлендири³, 21.
4. Achilov, M. N. (2024). ZAMONAVIY TIBBIYOT TERMINOLOGIYASINING TARKIBI VA UNING XUSUSIYATLARI. Academic research in educational sciences, (1), 404-406.
5. Norquliyevich, A. M. (2022). LOTIN TILIDAGI NOMINAL SO'Z YASALISH HODISASI VA UNING REFLEKSLARI. In Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities (Vol. 1, No. 3, pp. 144-146).
6. Ачилов, М. Н. ОБРАЗОВАНИЕ СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ ПЕРВОГО ТИПА В ЕДИНСТВЕННОМ И МНОЖЕСТВЕННОМ ЧИСЛЕ В ЛАТИНСКОМ ЯЗЫКЕ. Му^т аллим оғ^и м зликсиз билимлендири³, 21.
7. Ачилов, М. Н. (2019). АНАЛИТИЧЕСКОЕ СЛОВООБРАЗОВАНИЕ. MODERN SCIENTIFIC RESEARCH, 247.
8. Ачилов, М. Н. (2019). КОНВЕРСИОННАЯ ТРАНСПОЗИЦИЯ. MODERN SCIENTIFIC RESEARCH, 249.
9. Norquliyevich, A. M. (2025). TRADITIONAL, INNOVATIVE, AND INTERACTIVE METHODS OF TEACHING LATIN IN MEDICINE. Educator Insights: Journal of Teaching Theory and Practice, 1(3), 146-148.

10. Norquliyevich, A. M. (2025). THE PHENOMENON OF NOMINAL WORD FORMATION IN MEDICAL TERMINOLOGY. Modern education and development, 22 (1), 34-37.
11. P. R. A. M. J. (2015). "Pharmacology: An Introduction." Springer. Bu kitob farmakologiya asoslari va dori-darmonlarning tasnifi haqida to'liq ma'lumot beradi.
12. B. A. Williams (2018). "Medicinal Chemistry: Principles and Practice." Wiley-Blackwell. Medikamentlar nomenklaturasiga, kimyoviy nomlanish tizimlariga va xalqaro patentsiz nomlarga bag'ishlangan ma'lumotlar.
13. International Nonproprietary Names (INN) for Pharmaceutical Substances. WHO Technical Report Series No. 968.